

4. Топчій В. В. Кібертероризм в Україні: поняття та запобігання кримінально-правовими та кримінологічними засобами [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo06/part_3/16.pdf
5. Матвеева О. В. Кібертероризм у контексті сучасних маргінальних процесів. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 103 (Ч. I). 2011. С. 184–190.

*Prof. Olexiy Haran,
National University of Kyiv Mohyla Academy
Petro Burkovskiy,
Democratic Initiatives Foundation*

Ambivalence of public opinion as the base for populism in the 2019 presidential campaign

On the eve of the official presidential campaign in 2019 several polls were conducted by the Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation (DIF) in cooperation with the Razumkov Center and Kyiv International Institute of Sociology.

In May 2018 majority of Ukrainians (62%) thought that country needed new political leaders (27% of citizens had an opposite opinion). Interestingly, the highest demand for new leaders was in the Western regions (78%), the lowest, although still high – in the southern regions (46%). The central and eastern regions were in between, there around 60% of citizens were looking for the new leaders [1].

The leadership qualities demanded by people were: ability to resist corruption (54%), honesty (46%), and willingness to protect people's interests (45%). Additionally, patriotism and a clear action plan were important (22% of respondents), as well as education, professionalism (16%) and genuine leadership skills (15%) [1].

These figures were mirrored by scale of distrust toward established politicians: in August 2018 the negative balance started from -23% for Anatoliy Hrytsenko and -25% for Volodymyr Zelenskyi to -45% for Yulia Tymoshenko and -68% for Petro Poroshenko.

The majority of citizens (66%) believed that Ukraine needed new political leaders. Twenty-nine percent saw specific individuals as being new political leader. In an open question where respondents were asked to name a leader they would like to see, three such leaders were identified: Svyatoslav Vakarchuk (8%), Volodymyr Zelensky (6%) and Yevhen Murayev (6%) [2].

On the other hand, 54% of Ukrainians would support the prospect of civic activists running for the Verkhovna Rada. 46% of respondents said they positively viewed possibility of civil activists' participation in politics, because they believed that activists could make difference and transform national politics [2].

However, when in August 2018 we asked why people prefer certain candidate, the most frequent answers were: attractive personality of candidate (whatever it means for 36% of people) and sharing same views and ideas (also 36%). These were different motives if compared to demands to the new leaders [2].

In general, social fatigue, associated with low trust in establishment, in power institutions and well and ill-known political leaders exploded in outstanding popularity of populists. It appeared that the strong public demand for the alternative politics was not met by active civil society which could not compete with powerful TV stations controlled by oligarchs. Consequently, the national agenda was dominated by populism, both “old” and the “new” one.

1. Democratic Initiatives Foundation. Election rankings: May 2018 [Electronic resource]. – 2018. - 5 June 2018. Accessed at <https://dif.org.ua/en/article/election-rankings-may-2018>. Last accessed on 23 May 2019.
2. Democratic Initiatives Foundation. Half a year to the elections: candidate and party rankings, voter motivation, public expectations [Electronic resource]. – 2018. - 6 Sept. 2018. Accessed at <https://dif.org.ua/en/article/half-a-year-to-the-elections-candidate-and-party-rankings-voter-motivation-public-expectations>. Last accessed on 23 May 2019.

*Гомза Іван Анатолійович, кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*

Популізм і страх занепаду спільноти: взаємна інтенсифікація під час політичних криз

1. Популізму, як він буде розумітися у цьому тексті, – це *ідейне та організаційне вираження інтенсифікації відчуття розриву між політичним класом і населенням*. Коли населенню здається, що поведінка і політика еліт протилежна інтересам і цінностям народу, зростає попит на популістські ідеї, а громадяни починають симпатизувати політичним гравцям, які ці ідеї виражають. Таке визначення популізму компліментарне з програмою К. Гокінса, К. Ровіри Кальтвассера та Й. Андреадіса [3], які описали популізм як специфічний фрейм, котрий може бути в активному чи деактивованому стані. Здебільшого люди **не** інтерпретують політичні процеси через цей фрейм, але у випадку коли відбувається комбінація сприятливих структурних факторів і діяльності «політичні підприємців», які цілеспрямовано мобілізують ресурси для антисистемної політики – популізм виходить на порядок денний.

2. Як зазначають Роджер Ітвелл і Метью Годвін [1, с. 4-8], є чотири «великих D», які спричиняють напруження між представницькою демократією (яка є нормативною політичною моделлю сьогодні) та популістським політичним проектом: (1) Елітська за своєю природою, демократія породжує **недовіру** (*distrust*) між населенням і політичним класом; (2) Це в свою чергу **послаблює зв'язки** між політичними партіями та населенням (*de-alignment*), тобто зменшує легітимність представництва; (3) Як наслідок, громадяни почуває, що **не має можливості** впливати на політичні та економічні процеси (*deprivation*), а тому вдаються до політики незгоди; (4) В таких умовах зростає страх **втрати ідентичності** політично організованої спільноти (*destruction of identity*).

3. Страх занепаду спільноти, інший специфічний фрейм, вступає у взаємодію з популізмом і таким чином внаслідок кумулятивного ефекту зростає загроза дедемократизації.

4. В американському суспільстві фрейм занепаду спільноти вперше було активовано наприкінці «десятиліття кошмарів» [4], тобто у 1970-х, але сам фрейм з'явився значно раніше – в інтелектуальному полі XIX ст. Втім, довгий час **роздуми про занепад обмежувалися регіональною культурою Старого Півдня**.

5. Лише у 1970-х роках у США почало спостерігатися взаємне підсилення фрейму популізму та фрейму колективного занепаду, яке визначило логіку політичної боротьби та траєкторію розвитку політичних сил на десятиріччя. Під впливом двох додаткових факторів – появи фермерського антиподаткового руху та політизації християнських деномінацій – Південь став теренами, де політичні підприємці інструменталізували страх перед ліберальною державою, депопуляцією села, расовим виродження, комунізмом,